

Notitie Landelijk Netwerk Veilig Thuis – Susanne Jansen en Judith Kuypers

Rondetafelgesprek kinderen van femicide slachtoffers

Bij Veilig Thuis zien we dagelijks de gevolgen van dwingende controle en femicide. Steeds vaker gaat het om gezinnen waarin langdurige onveiligheid is geëscaleerd tot ernstig of fataal geweld. Kinderen die achterblijven na (een poging tot) femicide dragen een zware, vaak onzichtbare last.

De aandacht voor femicide en dwingende controle groeit. Dat leidt tot betere signalering en snellere actie. Vanuit onze praktijk delen wij onze inzichten over de positie van deze kinderen en wat nodig is om hen beter te beschermen en te ondersteunen.

Kinderen van slachtoffers van dwingende controle

Fataal geweld wordt vaak voorafgegaan door een langdurig patroon van dwingende controle. Kinderen groeien in deze situaties op in een klimaat van voortdurende onveiligheid en angst. Zij worden regelmatig ingezet in het controlemechanisme van de pleger, bijvoorbeeld door loyaliteitsconflicten, angstaanjagende verhalen of het ondermijnen van de andere ouder.

Gewelddadige ouders hebben aantoonbaar moeite met vaardigheden die horen bij adequaat ouderschap, zoals emotionele beschikbaarheid en het centraal stellen van het kindperspectief. Deze signalen worden in de praktijk nog te vaak onvoldoende herkend of geduid. Vroegtijdige en juiste signalering is essentieel om verdere schade te voorkomen en het risico op ernstig of fataal geweld te verkleinen.

Slachtoffers van dwingende controle

Wat bij aanvang vaak wordt gezien als een 'complexe scheiding', blijkt bij nadere analyse regelmatig een situatie van eenzijdig, structureel geweld in de vorm van dwingende controle. Dit onderscheid is cruciaal. Wanneer dwingende controle niet wordt herkend en ten onrechte wordt geïnterpreteerd als een communicatieprobleem, blijven ernstige veiligheidsrisico's voor ouder en kind buiten beeld en wordt onveiligheid gecontinueerd, ook na een formele scheiding.

Nog te vaak wordt uitgegaan van het uitgangspunt dat beide ouders gelijk verantwoordelijk zijn voor het conflict, ook bij beslissingen over omgang en verblijf. Juist in deze fase worden beslissingen genomen met grote, soms onomkeerbare gevolgen voor de veiligheid van kinderen. Wanneer omgang wordt toegewezen zonder dat onderliggende patronen voldoende zijn onderzocht, ontstaat een spanningsveld: hoe kan een kind effectief beschermd worden? Een structurele en nauwe verbinding tussen Veilig Thuis en het familierecht is daarom noodzakelijk.

Gedragswetenschappers bij Veilig Thuis adviseren het gebruik van wetenschappelijk onderbouwde instrumenten om onderliggende geweldspatronen systematisch in kaart te brengen. Voor gesprekken met ouders is het MASIC-interview geschikt; voor gesprekken met kinderen wordt het NICHHD-interview aanbevolen. Het NICHHD-interview maakt het mogelijk om op een veilige, gestructureerde en feitengerichte wijze informatie te verzamelen over de ervaringen en veiligheid van kinderen. Gezien het belang van betrouwbare informatie voor bescherming als besluitvorming is een landelijke en structurele implementatie binnen heel Veilig Thuis van het NICHHD gewenst.

De rol van Veilig Thuis

De afgelopen jaren is fors geïnvesteerd in het herkennen van rode vlaggen voor ernstig en fataal geweld. Dit heeft geleid tot scherpere veiligheidsinschattingen en grotere alertheid op escalatierisico's. Wetenschappelijk onderzoek laat zien dat de geweldsverwachting van slachtoffers een van de beste voorspellers is; slachtoffers kennen hun partner het beste. Veilig Thuis betreft hen daarom actief bij risicobeoordeling en advies. Doodsangst bij het slachtoffer is een belangrijke voorspeller van ernstig geweld, en het verlaten van een relatie met dwingende controle kan levensbedreigend zijn.

Veilig Thuis kijkt bij onderzoek altijd naar structureel gedrag, patronen en signalen over tijd, en laat zich niet misleiden door momentopnames. Plegers ontkennen vaak hun gedrag en draaien de rollen om, terwijl slachtoffers keuzes maken vanuit angst en dreiging. Feitengericht onderzoek is

essentieel om patronen van dwingende controle in kaart te brengen. Door meldingen te bundelen kan Veilig Thuis risico's en patronen vroegtijdig signaleren. Veilig Thuis heeft door de radarfunctie een unieke informatiepositie die optimaal moet worden benut.

Binnen het Landelijk Netwerk Zorg Straf werken we eenduidig samen met partners vanuit de aanpak Veiligheid Voorop. Binnen dit netwerk vindt het actie-overleg plaats, waarin cruciale partijen vanuit hun eigen expertise actuele zaken bespreken. Bij Samen op in Acut neemt Veilig Thuis de zorgkant voor haar rekening, waaronder de ondersteuning en begeleiding van kinderen en slachtoffers én het feitengericht in kaart brengen van veiligheid en onderliggende patronen, terwijl strafpartners zich richten op opsporing, handhaving en strafrechtelijk onderzoek. Zo kunnen we sneller, samenhangender en doelgerichter handelen en risico's voor kinderen tijdig en effectief beperken.

Wij vragen nadrukkelijk aandacht voor het knelpunt dat door decentralisatie landelijke afspraken regionaal verschillend worden toegepast. Ondanks landelijke kaders ontstaan hierdoor aanzienlijke verschillen in aanpak, met directe gevolgen voor de bescherming van slachtoffers en kinderen. Deze ongelijkheid vraagt om duidelijke landelijke richtlijnen én voldoende structurele middelen om uniforme uitvoering mogelijk te maken.

Herstelgerichte zorg

Langdurige blootstelling aan dwingende controle kan bij kinderen blijvende schade veroorzaken, ook nadat de acute onveiligheid stopt. Vergeleken met kinderen die opgroeien in situaties van situationeel geweld, vertonen deze kinderen meer en ernstigere emotionele, gedragsmatige en relationele problemen. Daarnaast is bekend dat zonder passende interventie het risico op intergenerationele overdracht groot is: en deze kinderen in hun volwassen leven opnieuw in gewelddadige of controlerende relaties terecht te komen. Herstelgerichte zorg is daarmee geen los traject ná veiligheid, maar een essentieel onderdeel van duurzame bescherming, herstel en preventie. In de bijlage gaan wij verder in op de thema's van herstelgerichte zorg.

Wat Veilig Thuis van de commissie vraagt

Wij vragen de commissie om maatregelen te treffen die aansluiten bij de aard en ernst van dwingende controle en die bijdragen aan duurzame veiligheid voor kinderen en slachtoffers:

1. **Borg feitengerichte besluitvorming en het kindperspectief**
Zorg dat kinderen structureel worden gehoord op een veilige, niet-sturende feitengerichte manier (NICHG) en dat beslissingen over omgang en verblijf gebaseerd zijn op analyse van patronen van geweld en controle, niet op momentopnames of aannames van gelijkwaardigheid.
2. **Veranker ketenbrede expertise over dwingende controle**
Investeer in structurele professionalisering binnen zorg, straf en familierecht, zodat signalen van dwingende controle tijdig worden herkend, geduid en opgevolgd.
3. **Verbind zorg- en strafrechtelijke besluitvorming**
Versterk de samenhang tussen Veilig Thuis, strafrecht en familierecht, zodat veiligheidsinschattingen en feitenanalyses leidend zijn bij beslissingen over omgang, bescherming en vervolging – De Barnahus aanpak is mooi voorbeeld.
4. **Maak herstelgerichte zorg structureel onderdeel van bescherming**
Borg dat kinderen die zijn blootgesteld aan dwingende controle tijdig toegang krijgen tot passende herstelgerichte zorg, parallel aan veiligheidsmaatregelen, om herhaling en langdurige schade te voorkomen.
5. **Zorg voor landelijke uniformiteit in uitvoering**
Voorkom dat regionale verschillen in interpretatie en middelen leiden tot ongelijke bescherming van kinderen en slachtoffers.

Structurele monitoring en evaluatie van maatregelen zijn essentieel om tijdig bij te sturen en te voorkomen dat de veiligheid van slachtoffers en kinderen opnieuw in het gedrang komt. Geweld is onacceptabel en de verantwoordelijkheid om het te voorkomen ligt bij de gehele keten. Door feiten, signalen en patronen van dwingende controle leidend te maken, het kindperspectief structureel te borgen en ketens duurzaam te verbinden, kunnen slachtoffers en kinderen daadwerkelijk en blijvend worden beschermd en ondersteund.

